

Grzegorz Koziel

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0002-7226-908X

**PODSTAWY KONSTYTUCYJNOPRAWNE
WYODRĘBNIEŃ KONSTYTUCYJNEJ SWOBODY
PODEJMOWANIA I PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI
GOSPODARCZEJ W POLSCE ORAZ JEJ PRYWATNOPRAWNE
OGRODZICZENIA ODNOSZĄCE SIĘ DO TREŚCI I FORMY
AKTÓW ZAŁOŻYCIELSKICH SPÓŁEK HANDLOWYCH**

Wprowadzenie

Celem, a zarazem przedmiotem artykułu jest wskazanie konstytucyjnoprawnych podstaw dla wyodrębnienia konstytucyjnej swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, a także jej prywatnoprawnych ograniczeń związanych bezpośrednio z tworzeniem spółek handlowych, a obejmujących ograniczenia dotyczące kształtowania treści i formy aktów założycielskich polskich spółek handlowych działających na zasadach ogólnych Kodeksu spółek handlowych¹ (a zatem umów spółki jawnej, partnerskiej, komandytowej, z ograniczoną odpowiedzialnością i prostej spółki akcyjnej [dalej: PSA], a także statutów spółki komandytowo-akcyjnej i akcyjnej)². O ile bowiem w świetle art. 20 Konstytucji RP³ „społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej”, zgodnie z art. 22 Konstytucji RP „ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na waż-

¹ Ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. 2022, poz. 1467 ze zm.), dalej: k.s.h.

² Zawarcie umowy albo podpisanie statutu określonej spółki handlowej (działającej na zasadach ogólnych k.s.h.) oraz wpis takiej spółki do Rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej: KRS) prowadzonym na podstawie ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. 2022, poz. 1683 ze zm., dalej: u.KRS) w świetle k.s.h. stanowią czynności wymagane do utworzenia danej spółki handlowej.

³ Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483).

ny interes publiczny”, zaś zgodnie z art. 2 p.p.⁴ „podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej jest wolne dla każdego na równych prawach”, o tyle wskazana w przepisach art. 20 i art. 22 Konstytucji RP „wolność działalności gospodarczej” nie została wymieniona wprost pośród wskazanych w rozdziale II Konstytucji RP *Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela* wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela. Zarówno ustalenie istnienia konstytucyjnoprawnych podstaw dla wyodrębnienia konstytucyjnej swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, jak i jej wyżej wymienionych prywatnoprawnych ograniczeń związanych bezpośrednio z tworzeniem spółek handlowych ma wymiar systemowy z perspektywy istoty aktualnie obowiązującego ustroju społeczno-gospodarczo-politycznego RP przewidzianego w art. 20 Konstytucji RP, w tym faktycznej realizacji jego wymienionego w pierwszej kolejności wyznacznika – elementu konstrukcyjnego, a także znaczenia spółek handlowych jako głównych poza osobami fizycznymi podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (głównych przedsiębiorców) w Polsce dla realizacji wymienionej wyżej swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Zawarte w niniejszym artykule rozważania mają służyć wykazaniu prawdziwości następujących przynajmniej dwóch tez. Po pierwsze, swoboda podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce ma podstawę konstytucyjnoprawną jako wolność lub prawo konstytucyjne w postaci art. 20 (i art. 22) Konstytucji RP samodzielnie lub również w związku z przepisami art. 64 i 65 Konstytucji RP. Po drugie, prywatnoprawne ograniczenia tej swobody dotyczące treści aktów założycielskich spółek handlowych tworzonych w trybie tradycyjnym mają charakter po części bezwzględny (w zakresie postanowień bezwzględnie obowiązujących – obligatoryjnych aktów założycielskich i postanowień odmiennych niż przewiduje ustawa), zaś w pozostałej części (w odniesieniu do pozostałych kategorii postanowień tych aktów) generalnie charakter względny, z kolei w zakresie formy aktów założycielskich spółek handlowych mają charakter bezwzględny. W przypadku tzw. e-spółek (handlowych) ograniczenia prywatnoprawne dotyczące treści ich aktów założycielskich polegają na możliwości wyboru jedynie między czterema formami (typami) e-spółek handlowych (jawną, komandytową, z ograniczoną odpowiedzialnością i PSA), a w ich ramach – na możliwości wyboru jedynie między „opcjami” (wariantami) treści aktów założycielskich proponowanymi we wzorach udostępnianych w systemie teleinformatycznym, zaś wskazane „ograniczenia” prywatnoprawne dotyczące formy tych aktów założycielskich polegają na możliwości ich tworzenia jedynie na podstawie tych wzorców – w formie elektronicznej, tj. przez internet.

W opracowaniu posłużono się metodą formalno-dogmatyczną, w ramach której przy zastosowaniu wszystkich dostępnych rodzajów wykładni (gramatycznej,

---

⁴ Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2021, poz. 162 ze zm.), dalej: p.p.

systemowej i celowościowej) poddano analizie przede wszystkim przepisy Konstytucji RP, a także ustaw dotyczących swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce (w tym zwłaszcza p.p.) w formach poszczególnych spółek handlowych działających na zasadach ogólnych k.s.h.

Podstawy konstytucyjnoprawne wyodrębnienia konstytucyjnej swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce oraz jej pozycja konstytucyjnoprawna

Mimo że w rozdziale I Konstytucji RP *Rzeczpospolita* w art. 20 uznano „wolność działalności gospodarczej”, m.in. obok „własności prywatnej”, jako pierwszy z podstawowych wyznaczników (elementów konstrukcyjnych) społecznej gospodarki rynkowej stanowiącej podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej, a w art. 22 Konstytucji RP stwierdzono, że „ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny”⁵, to nie wymieniono tej wolności w sposób wyraźny pośród wskazanych w rozdziale II Konstytucji RP *Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela* wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela. Wskazane przepisy art. 20 i 22 Konstytucji RP uznaje się przy tym za konstytucyjne „umocowanie” (podstawę) dla wyrażonej w przepisach ustawowych z zakresu prawa gospodarczego publicznej zasady swobody prowadzenia działalności gospodarczej⁶ (art. 2 p.p.).

Wydaje się, że skoro prawodawca konstytucyjny (zwany również „ustrojodawcą”) posłużył się w art. 20 i 22 Konstytucji RP sformułowaniem *wolność działalności gospodarczej*, to w takim znaczeniu – jako swobodę podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej i wynikające z niej prawo do tego –

---

⁵ Szerzej na temat zasady społecznej gospodarki rynkowej jako podstawy ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej i wolności działalności gospodarczej będącej jej wiodącym elementem (komponentem) zob. zwłaszcza: W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Lex/el. 2013, uwagi do art. 20 i 22; *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. I, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, uwagi do art. 20, pkt 2, uwagi do art. 22, pkt 2–3; T. Długosz, *Spoleczna gospodarka Rynkowa jako kryterium organizacji gospodarki*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII, s. 17–25; K. Kokocińska, *Spoleczna gospodarka rynkowa – komplementarność, równowaga, czy przewaga wartości? Uwagi na tle działań państwa w zakresie prowadzenia polityki rozwoju*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII, s. 26–32; A. Powalowski, *Spoleczna gospodarka rynkowa w prawie polskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII, s. 51–55; *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Lex/el. 2021, uwagi do art. 20, pkt 1–2, uwagi do art. 22.

⁶ Zob. przede wszystkim: G. Kozieł [w:] *Prawo przedsiębiorców. Przepisy wprowadzające do Konstytucji Biznesu. Komentarz*, red. G. Kozieł, Warszawa 2019, s. 15–20 i przywołane tam prace, a także K. Stępiak, *Wolność gospodarcza i jej gwarancje konstytucyjne*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2018, nr 23(1), s. 19–23.

należy ją rozumieć zwłaszcza w odniesieniu do człowieka i obywatela (choć, jak się wydaje, także szerzej – w odniesieniu do jednostek organizacyjnych powołanych przez człowieka, np. spółek handlowych), pomimo iż nie została ona jak np. w art. 64 Konstytucji RP *własność i inne prawa majątkowe* wskazana w jej rozdziale II⁷. Choćby z uwagi na powyższe, ale ponadto również ze względu na unormowanie poza rozdziałem II Konstytucji RP wolności tworzenia i działania partii politycznych (w art. 11 Konstytucji RP) oraz wolności tworzenia i działania zrzeszeń oraz fundacji (w art. 12 Konstytucji RP), do czego będą się jeszcze szerzej odnosić rozważania poniższe, listy wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela wskazanej w przepisach rozdziału II Konstytucji RP – art. 30 i n. – nie powinno się traktować jako *numerus clausus* (zamkniętej listy) wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela.

Wzmocnieniem dla takiej konstytucyjnoprawnej podstawy wskazanej wyżej wolności (prawa) mogą być przewidziane wyraźnie w rozdziale II Konstytucji RP bardziej ogólne (generalne) wolności (prawa), w ramach których wolność (prawo do podejmowania i prowadzenia) działalności gospodarczej, jak się wydaje, można umieścić, tj. wspomniane wcześniej prawo do własności i innych praw majątkowych (przewidziane w art. 64 Konstytucji RP⁸ pośród wolności i praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych), a także wolność (prawo) wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy (wskazana w art. 65 Konstytucji RP⁹ również pośród wolności i praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych). W tym kontekście za konstytucyjnoprawną podstawę wolności (prawa do podejmowania i prowadzenia) działalności gospodarczej można zatem uznać art. 20 (i art. 22) Konstytucji RP samodzielnie lub w związku z przepisami art. 64 i 65 Konstytucji RP.

---

⁷ W tym zakresie A. Rytel-Warzocha słusznie dostrzega różne aspekty (znaczenia) kategorii pojęciowej *wolność działalności gospodarczej*, w tym m.in. poza aspektem ekonomicznym (jako niezbędny warunek funkcjonowania gospodarki rynkowej) i politycznym (jako argument wykorzystywany przez polityków w różnych sferach działalności), także prawny, w ramach którego wskazuje na wolność działalności gospodarczej jako na: 1) zasadę ustrojową oraz 2) konstytucyjnie chronione uprawnienie. Zob. A. Rytel-Warzocha, *Wolność działalności gospodarczej w świetle orzecznictwa polskiego Trybunału Konstytucyjnego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII, s. 157–159.

⁸ Zgodnie z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej (art. 64 ust. 2 Konstytucji RP). Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności (art. 64 ust. 3 Konstytucji RP).

⁹ W świetle art. 65 ust. 1 Konstytucji RP każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę (art. 65 ust. 2 Konstytucji RP). Stałe zatrudnianie dzieci do lat 16 jest zakazane. Formy i charakter dopuszczalnego zatrudniania określa ustawa (art. 65 ust. 3 Konstytucji RP).

Wiążą się z tym właściwe dla tego konsekwencje konstytucyjnoprawne w postaci zwłaszcza objęcia tej wolności (prawa do podejmowania i prowadzenia) działalności gospodarczej ochroną konstytucyjną przewidzianą w art. 77–81 Konstytucji RP¹⁰.

Należy przy tym dodatkowo zauważyć, że wymienienie przez ustrojodawcę wolności działalności gospodarczej już w pierwszym rozdziale Konstytucji RP (obejmującym przepisy art. 1–29) może wskazywać na intencję nadania jej większego w stosunku do pozostałych wolności i praw konstytucyjnych, bardziej fundamentalnego czy też wręcz ustrojowego znaczenia, tym bardziej że wolność działalności gospodarczej jako jedyna wolność (lub prawo) konstytucyjna (konstytucyjne) znalazła miejsce swojej regulacji wyłącznie w tym pierwszym rozdziale Konstytucji RP. O ile bowiem wolność tworzenia i działania partii politycznych (której podstawą konstytucyjną jest art. 11 Konstytucji RP), a także wolność tworzenia i działania zrzeszeń i fundacji (mająca swoją podstawę kon-

---

¹⁰ Zgodnie z art. 77 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw (art. 77 ust. 2 Konstytucji RP). Z kolei w świetle art. 78 Konstytucji RP każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, z tym że wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa (w tym w szczególności stosowne przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2021, poz. 1805 ze zm.) czy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2022, poz. 1375 ze zm.). Zaś stosownie do art. 79 Konstytucji RP przewidującego instytucję skargi konstytucyjnej każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa (z wyjątkiem praw określonych w art. 56 Konstytucji RP, tj. prawa azylu i statusu uchodźcy) zostały naruszone, ma prawo na zasadach określonych w ustawie (w tym zwłaszcza w przepisach ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz.U. 2019, poz. 2393 ze zm., dalej: o.t.p.TK) wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją RP ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji RP. Zob. w tym zakresie: K. Stępnia, *Wolność gospodarcza...*, s. 22. Ponadto zgodnie art. 80 Konstytucji RP każdy ma prawo wystąpienia na zasadach określonych w ustawie (w tym przede wszystkim w przepisach ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Dz.U. 2020, poz. 627 ze zm.) do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej. Ustawodawca konstytucyjny zastrzegł jednocześnie w art. 81 Konstytucji RP w odniesieniu do niektórych praw – określonych w art. 65 ust. 4 i 5 Konstytucji RP (w szczególności do minimalnego wynagrodzenia za pracę czy produktywnego zatrudnienia, poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych), art. 66 Konstytucji RP (w szczególności do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, a także do urlopu), art. 69 Konstytucji RP (osób niepełnosprawnych – do pomocy), art. 71 Konstytucji RP (rodziny – do pomocy ze strony państwa) i art. 74–76 Konstytucji RP (w szczególności do bezpieczeństwa ekologicznego i ochrony środowiska, zaspokajania potrzeb mieszkaniowych i konsumentów – do ich ochrony) – co nie dotyczy zatem wprost stanowiącej przedmiot niniejszego opracowania swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, możliwość ich dochodzenia w granicach określonych w ustawie, tj. zwłaszcza wymienionej wyżej u.t.p.TK.

stytucyjną w art. 12 Konstytucji RP) została przez prawodawcę konstytucyjnego wymieniona podobnie jak wolność działalności gospodarczej już w rozdziale I Konstytucji RP, o tyle odmiennie niż wolność działalności gospodarczej, wolności te znajdują również swoje niejako „rozwiniecie” normatywne w przepisach rozdziału II Konstytucji RP, w ramach wolności i praw politycznych, tj. zwłaszcza w art. 58 Konstytucji RP (odnoszącym się do ogólnej wolności zrzeszania się) oraz w art. 59 Konstytucji RP (dotyczącym wolności zrzeszania się w związkach zawodowych, organizacjach rolników i pracodawców).

Sposoby realizacji konstytucyjnej swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce oraz jej prywatnoprawne ograniczenia odnoszące się do treści i formy aktów założycielskich spółek handlowych

Prawo do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej może być przez człowieka realizowane:

- indywidualnie (jako przedsiębiorca jednoosobowy¹¹ – przedsiębiorca będący osobą fizyczną),
- kolektywnie (zwłaszcza w ramach umowy spółki cywilnej¹²) albo
- poprzez utworzoną przez niego (zwykle wraz z innymi podmiotami) jednostkę organizacyjną¹³, najczęściej o charakterze korporacyjnym lub korporacyjno-majątkowym¹⁴, w tym najczęściej spółkę handlową podlegającą na podstawie art. 2 k.s.h. bezpośredniej regulacji przepisów k.c. w zakresie nieuregulowanym w k.s.h., w tym – o ile wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej – przepisy k.c. do tego stosunku stosowane są odpowiednio¹⁵.

Zgodnie z art. 22 Konstytucji RP ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny.

---

¹¹ Na temat pojęcia i cech przedsiębiorcy jednoosobowego zob. w szczególności: A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2016, s. 226–234.

¹² W kwestii zawarcia umowy i charakteru prawnego stosunku (prawnego) spółki cywilnej zob. w szczególności: R. Uliasz [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Warszawa 2020, s. 1665–1669, 1673–1675.

¹³ Podobnie: A. Rytel-Warzocho, *Wolność działalności...*, s. 160, która trafnie stwierdza, że nie budzi wątpliwości, iż adresatami konstytucyjnej ochrony (wynikającej z wolności działalności gospodarczej) są przedsiębiorcy, przy czym mogą to być zarówno osoby fizyczne, jak i tworzone przez nie podmioty zbiorowe, czyli osoby prawne i inne jednostki organizacyjne.

¹⁴ Na temat istoty, cech i rodzajów (kategorii) korporacji zob. szerzej: K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, Warszawa 2019, s. 27–36.

¹⁵ Zob. szerzej: S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych*, t. I: *Komentarz do art. 1–150*, Warszawa 2006, s. 38–44.

Wolność ta podlega ograniczeniom ustawowym przewidzianym w ogólnych regulacjach o charakterze generalnie publicznoprawnym (zwłaszcza w tzw. Konstytucji Biznesu z p.p. na czele i ustawami szczególnymi o takim charakterze¹⁶), a także w unormowaniach o charakterze generalnie prywatnoprawnym (którymi w odniesieniu do spółek handlowych działających na zasadach ogólnych są przede wszystkim przepisy k.s.h.).

Jednymi z głównych ograniczeń prywatnoprawnych w tym zakresie są ograniczenia odnoszące się do treści i formy aktów założycielskich (umów i statutów) spółek handlowych przewidziane w k.s.h.

W przypadku handlowych spółek osobowych z przepisów dotyczących umów (albo statutu spółki komandytowo-akcyjnej) poszczególnych spółek przewidziane zostały określone wymogi minimalne odnoszące się do ich treści, z których wynikają obligatoryjne postanowienia umów (albo statutu) tych spółek, w tym w przypadku spółki jawnej – z przepisu art. 25 k.s.h.¹⁷, w przypadku spółki partnerskiej – z przepisu art. 91 pkt 1–2, 5–7 k.s.h.¹⁸, w odniesieniu do spółki komandytowej – z przepisu art. 105 k.s.h.¹⁹, w stosunku do spółki komandytowo-akcyjnej – z przepisu art. 130 pkt 1–5, 7–8 k.s.h.²⁰ Są to postanowienia, które muszą się znaleźć w tych aktach założycielskich pod rygorem nieważności tych aktów. W pozostałych przepisach o randze regulacji dyspozytywnych, w tym

---

¹⁶ W tym np. ustawą z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. 2022, poz. 2201 ze zm.), ustawą z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. 2022, poz. 1722 ze zm.) czy ustawą z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz.U. 2022, poz. 1650 ze zm.).

¹⁷ Zgodnie z art. 25 k.s.h. umowa spółki jawnej powinna zawierać: 1) firmę i siedzibę spółki; 2) określenie wkładów wnoszonych przez każdego wspólnika i ich wartość; 3) przedmiot działalności spółki; 4) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony.

¹⁸ W świetle art. 91 pkt 1–2, 5–7 k.s.h. umowa spółki partnerskiej powinna zawierać: 1) określenie wolnego zawodu wykonywanego przez partnerów w ramach spółki; 2) przedmiot działalności spółki; 3) firmę i siedzibę spółki; 4) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony; 5) określenie wkładów wnoszonych przez każdego partnera i ich wartość.

¹⁹ Stosownie do art. 105 k.s.h. umowa spółki komandytowej powinna zawierać: 1) firmę i siedzibę spółki; 2) przedmiot działalności spółki; 3) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony; 4) oznaczenie wkładów wnoszonych przez każdego wspólnika i ich wartość; 5) oznaczony kwotowo zakres odpowiedzialności każdego komandytariusza wobec wierzycieli (sumę komandytową).

²⁰ Zgodnie z art. 130 pkt 1–5, 7–8 k.s.h. statut spółki komandytowo-akcyjnej powinien zawierać: 1) firmę i siedzibę spółki; 2) przedmiot działalności spółki; 3) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony; 4) oznaczenie wkładów wnoszonych przez każdego komplementariusza oraz ich wartość; 5) wysokość kapitału zakładowego, sposób jego zebrania, wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela; 6) nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) komplementariuszy oraz ich siedziby, adresy albo adresy do doręczeń, albo adresy do doręczeń elektronicznych; 7) organizację walnego zgromadzenia i rady nadzorczej, jeżeli ustawa lub statut przewiduje ustanowienie rady nadzorczej.

dotyczących zwłaszcza stosunków wewnętrznych tych spółek (z wyjątkiem prawa do informacji)²¹, przewidziane są podstawy prawne dla zamieszczenia w tych aktach założycielskich w ramach swobodnej „swobody kontraktowej” w tym obszarze postanowień dodatkowych (fakultatywnych), których brak nie prowadzi do nieważności aktów założycielskich ze względu na niedopełnienie minimalnych wymogów odnoszących się do ich treści.

Z kolei unormowania odnoszące się do formy aktów założycielskich handlowych spółek osobowych w odniesieniu do spółek tworzonych w trybie tradycyjnym przewidują w każdym przypadku wymóg formy prawnej, która jest zastrzeżona pod rygorem nieważności, w tym poza umową spółki jawnej i partnerskiej, które powinny być sporządzone w formie pisemnej pod takim rygorem, w każdym innym przypadku handlowej spółki osobowej (umowy spółki komandytowej i statutu spółki komandytowo-akcyjnej) formę aktu notarialnego (art. 106 k.s.h.; art. 131 k.s.h.). Wymogi te nie obowiązują w spółce jawnej i komandytowej tworzonej z wykorzystaniem wzorców umów udostępnionych w systemie teleinformatycznym (art. 23¹ k.s.h.; art. 106¹ k.s.h.), a zatem w odniesieniu do tworzonych przez internet – tzw. e-spółek (jawnych i komandytowych). Brak wymogu formy zastrzeżonej pod rygorem nieważności łączy się jednak w tych przypadkach z innego rodzaju ograniczeniami – odnoszącymi się do treści aktów założycielskich, które są wyznaczone przez zakres opcji postanowień zawartych we wzorcach umów udostępnionych w systemie teleinformatycznym, jakie mogą być przyjęte w tych aktach²².

Podobnie w przypadku spółek kapitałowych z przepisów dotyczących umów (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością albo prostej spółki akcyjnej) albo statutu spółki akcyjnej przewidziano określone wymogi minimalne odnoszące się do ich treści, z których wynikają obligatoryjne postanowienia tych aktów założycielskich (przewidziane odpowiednio w art. 157 § 1 k.s.h.²³, art. 300⁵ § 1 pkt 1–4

---

²¹ Zob. w tym zakresie w szczególności: A. Kidyba, *Prawo handlowe*, s. 278–279. Szerzej na temat indywidualnego prawa kontroli spółki handlowej zob. G. Kozieł, *Zakres i ochrona indywidualnego prawa kontroli spółki handlowej przysługującego jej uczestnikom. Wybrane uwagi de lege lata i de lege ferenda* [w:] *In varietate concordia. Księga jubileuszowa Profesora Ryszarda Skubisza*, red. E. Całka, A. Jakubecki, M. Nazar, A. Niewęglowski, R. Poździk, Warszawa 2022, s. 33–47.

²² Zob. w tym zakresie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki jawnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. 2017, poz. 963 ze zm.), a także rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki komandytowej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. 2017, poz. 766 ze zm.).

²³ W świetle art. 157 § 1 k.s.h. umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinna określać: 1) firmę i siedzibę spółki; 2) przedmiot działalności spółki; 3) wysokość kapitału zakładowego; 4) czy wspólnik może mieć więcej niż jeden udział; 5) liczbę i wartość nominalną udziałów objętych przez poszczególnych wspólników; 6) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony.

i 6–7 k.s.h.²⁴, a także w art. 304 § 1 pkt 1–5 i 7–8 k.s.h.²⁵), jakie muszą się znaleźć w tych aktach założycielskich pod rygorem nieważności tych aktów, a stanowiące ich pierwszą grupę. Jednak poza nimi w odniesieniu do tej grupy aktów założycielskich ustawodawca wyróżnia również postanowienia o innym statusie prawnej powinności zamieszczenia (albo niezamieszczenia) w tych aktach (założycielskich), w tym:

- 1) w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, PSA i spółce akcyjnej – zamieszczane w ramach swej „swobody kontraktowej” w tym obszarze postanowienia fakultatywne (przewidziane w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością np. w art. 158 § 1 k.s.h.²⁶, w PSA – np. w art. 300⁵ § 1 pkt 5 k.s.h.²⁷, z kolei w spółce akcyjnej np. w art. 304 § 1 pkt 6 i 10 k.s.h.²⁸), których brak nie prowadzi do nieważności aktów założycielskich ze względu na niedopełnienie minimalnych wymogów odnoszących się do ich treści, a które stanowią ich drugą grupę,
- 2) w spółce z o.o. i akcyjnej ponadto postanowienia, które należy zamieścić w umowie (albo statucie) spółki pod rygorem ich bezskuteczności wobec spółki (przewidziane odpowiednio w art. 159 k.s.h.²⁹ albo w art. 304 § 2 k.s.h.³⁰), stanowiące ich trzecią grupę,

---

²⁴ Stosownie do art. 300⁵ § 1 pkt 1–4 i 6–7 k.s.h. umowa prostej spółki akcyjnej powinna określać: 1) firmę i siedzibę spółki; 2) przedmiot działalności spółki; 3) liczbę, serie i numery akcji, związane z nimi uprzywilejowanie, akcjonariuszy obejmujących poszczególne akcje oraz cenę emisyjną akcji; 4) jeżeli akcjonariusze wnoszą wkłady niepieniężne – przedmiot tych wkładów, serie i numery akcji obejmowanych za wkłady niepieniężne oraz akcjonariuszy, którzy obejmują te akcje; 5) organy spółki; 6) liczbę członków zarządu i rady nadzorczej, jeżeli została ustanowiona, albo co najmniej minimalną i maksymalną liczbę członków tych organów; 7) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony.

²⁵ Zgodnie z art. 304 § 1, pkt 1–5 i 7–8 k.s.h. statut spółki akcyjnej powinien określać: 1) firmę i siedzibę spółki; 2) przedmiot działalności spółki; 3) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony; 4) wysokość kapitału zakładowego oraz kwotę wpłaconą przed zarejestrowaniem na pokrycie kapitału zakładowego; 5) wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela; 6) nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) założycieli; 7) liczbę członków zarządu i rady nadzorczej albo co najmniej minimalną lub maksymalną liczbę członków tych organów oraz podmiot uprawniony do ustalenia składu zarządu lub rady nadzorczej.

²⁶ W świetle art. 158 § 1 k.s.h. jeżeli wkładem do spółki w celu pokrycia udziału ma być w całości albo w części wkład niepieniężny (aport), umowa spółki powinna szczegółowo określać przedmiot tego wkładu oraz osobę wspólnika wnoszącego aport, jak również liczbę i wartość nominalną objętych w zamian udziałów.

²⁷ Stosownie do art. 300⁵ § 1 pkt 5 k.s.h. jeżeli przedmiotem wkładu niepieniężnego jest świadczenie pracy lub usług, umowa prostej spółki akcyjnej powinna określać także rodzaj i czas świadczenia pracy lub usług.

²⁸ Zgodnie z art. 304 § 1 pkt 6 i 10 k.s.h. statut spółki akcyjnej powinien określać: 1) liczbę akcji poszczególnych rodzajów i związane z nimi uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów; 2) pismo do ogłoszeń, jeżeli spółka zamierza dokonywać ogłoszeń również poza Monitorem Sądowym i Gospodarczym.

²⁹ W świetle art. 159 k.s.h. jeżeli wspólnikowi (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) mają być przyznane szczególne korzyści lub jeżeli na wspólników mają być nałożone, oprócz wniesienia wkładów na pokrycie udziałów, inne obowiązki wobec spółki, należy to pod rygorem bezskuteczności wobec spółki dokładnie określić w umowie spółki.

³⁰ Stosownie do art. 304 § 2 k.s.h. statut (spółki akcyjnej) powinien też zawierać, pod rygorem bezskuteczności wobec spółki, postanowienia dotyczące: 1) liczby i rodzajów tytułów uczestnictwa

- 3) w statucie spółki akcyjnej niezależnie od powyższych dodatkowo:
- a) postanowienia odmienne niż przewiduje ustawa (dopuszczalne, o ile ustawa na nie zezwala – art. 304 § 3 k.s.h.³¹), które należą do czwartej grupy postanowień aktów założycielskich spółek kapitałowych, a także
  - b) postanowienia dodatkowe (dopuszczalne, chyba że z ustawy wynika, że przewiduje ona wyczerpujące uregulowanie albo dodatkowe postanowienie statutu byłoby sprzeczne z naturą spółki lub dobrymi obyczajami – art. 304 § 4 k.s.h.³²), stanowiące piątą grupę postanowień aktów założycielskich spółek kapitałowych.

Z kolei unormowania odnoszące się do formy aktów założycielskich spółek kapitałowych, analogicznie jak w przypadku takich regulacji dotyczących handlowych spółek osobowych, w odniesieniu do spółek tworzonych w trybie tradycyjnym przewidują w każdym przypadku wymóg formy prawnej, która jest zastrzeżona pod rygorem nieważności, jednak – odmiennie niż w przypadku unormowań odnoszących się do handlowych spółek osobowych – w każdym przypadku formę aktu notarialnego (art. 157 § 2 k.s.h., art. 300⁶ k.s.h., art. 301 § 2 k.s.h.).

Wskazane wymogi dotyczące formy aktów założycielskich nie obowiązują w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i PSA tworzonej z wykorzystaniem wzorców umów udostępnionych w systemie teleinformatycznym, a zatem w odniesieniu do tworzonych przez Internet – tzw. e-spółek (z ograniczoną odpowiedzialnością i PSA – art. 157¹ k.s.h., art. 300⁷ k.s.h.). Podobnie jak w przypadku handlowych spółek osobowych, brak wymogu formy zastrzeżonej pod rygorem nieważności łączy się jednak w tych przypadkach z innego rodzaju ograniczeniami, które odnoszą się do treści aktów założycielskich. Ograniczenia te są wyznaczone przez zakres opcji postanowień zawartych we wzorcach umów udostępnionych w systemie teleinformatycznym, jakie mogą być przyjęte w tych aktach³³.

---

w zysku lub w podziale majątku spółki oraz związanych z nimi praw; 2) wszelkich związanych z akcjami obowiązków świadczenia na rzecz spółki, poza obowiązkiem wpłacenia należności za akcje; 3) warunków i sposobu umorzenia akcji; 4) ograniczeń zbywalności akcji; 5) uprawnień osobistych przyznanych akcjonariuszom, o których mowa w art. 354 k.s.h.; 6) co najmniej przybliżonej wielkości wszystkich kosztów poniesionych lub obciążających spółkę w związku z jej utworzeniem.

³¹ Zgodnie z art. 304 § 3 k.s.h. statut (spółki akcyjnej) może zawierać postanowienia odmienne, niż przewiduje ustawa, jeżeli ustawa na to zezwala.

³² W świetle art. 304 § 4 k.s.h. statut (spółki akcyjnej) może zawierać dodatkowe postanowienia, chyba że z ustawy wynika, że przewiduje ona wyczerpujące uregulowanie albo dodatkowe postanowienie statutu jest sprzeczne z naturą spółki akcyjnej lub dobrymi obyczajami.

³³ Zob. w tym zakresie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością udostępnionych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. 2019, poz. 1483 ze zm.), a także rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących prostej spółki akcyjnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. 2021, poz. 1191 ze zm.).

Podsumowanie

Po pierwsze, swoboda podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce ma podstawę konstytucyjnoprawną jako wolność lub prawo konstytucyjne w postaci art. 20 (i art. 22) Konstytucji RP samodzielnie lub także w związku z przepisami art. 64 i 65 Konstytucji RP.

Po drugie, prywatnoprawne ograniczenia tej swobody odnoszą się do treści i formy aktów założycielskich spółek handlowych:

1. W obszarze treści – w przypadku spółek tworzonych w trybie tradycyjnym mają charakter po części bezwzględny (w zakresie postanowień bezwzględnie obowiązujących – obligatoryjnych aktów założycielskich i postanowień odmiennych, niż przewiduje to ustawa) oraz po części względny (w zakresie postanowień dyspozytywnych aktów założycielskich, postanowień, które muszą być zastrzeżone w akcie założycielskim pod rygorem bezskuteczności wobec spółki, a nie nieważności tego aktu, a także postanowień dodatkowych). W przypadku tzw. e-spółek ograniczenia te polegają z kolei na możliwości wyboru jedynie między czterema formami (typami) e-spółek handlowych (jawną, komandytową, z ograniczoną odpowiedzialnością i PSA), a w ich ramach – na możliwości wyboru jedynie między „opcjami” (wariantami) treści aktów założycielskich proponowanymi we wzorach udostępnianych w systemie teleinformatycznym.
2. W obszarze formy – w odniesieniu do spółek tworzonych w trybie tradycyjnym mają charakter bezwzględny, zaś w przypadku tzw. e-spółek dotyczą możliwości ich tworzenia jedynie na podstawie wzorców udostępnianych w systemie teleinformatycznym przez internet.

Bibliografia

- Długosz T., *Spoleczna gospodarka Rynkowa jako kryterium organizacji gospodarki*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2016.
- Kokocińska K., *Spoleczna gospodarka rynkowa – komplementarność, równowaga, czy przewaga wartości? Uwagi na tle działań państwa w zakresie prowadzenia polityki rozwoju*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Lex/el. 2021.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. I, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016.
- Kopaczynska-Pieczniak K., *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, Warszawa 2019.
- Kozieł G. [w:] *Prawo przedsiębiorców. Przepisy wprowadzające do Konstytucji Biznesu. Komentarz*, red. G. Kozieł, Warszawa 2019.
- Kozieł G., *Zakres i ochrona indywidualnego prawa kontroli spółki handlowej przysługującego jej uczestnikowi. Wybrane uwagi de lege lata i de lege ferenda* [w:] *In varietate concordia. Księga jubileuszowa Profesora Ryszarda Skubisza*, red. E. Całka, A. Jakubecki, M. Nazar, A. Niewęglowski, R. Poźdźik, Warszawa 2022.
- Powałowski A., *Spoleczna gospodarka rynkowa w prawie polskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII.

Rytel-Warzocha A., *Wolność działalności gospodarczej w świetle orzecznictwa polskiego Trybunału Konstytucyjnego*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. XXXVII.
 Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Lex/el. 2013.
 Sołtysiński S. [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych*, t. I: *Komentarz do art. 1–150*, Warszawa 2006.
 Stępiak K., *Wolność gospodarcza i jej gwarancje konstytucyjne*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2018, nr 23(1).
 Uliasz R. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Warszawa 2020.

Streszczenie

W artykule przedstawiono konstytucyjnoprawne podstawy dla wyodrębnienia konstytucyjnej swobody podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, a także jej prywatnoprawne ograniczenia dotyczące treści i formy aktów założycielskich polskich spółek handlowych działających na zasadach ogólnych k.s.h. Powyższe prowadzi do wniosku, że swoboda podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce ma podstawę konstytucyjnoprawną w postaci art. 20 (i art. 22) Konstytucji RP samodzielnie lub także w związku z przepisami art. 64 i 65 Konstytucji RP, a prywatnoprawne ograniczenia tej swobody w obszarze treści aktów założycielskich spółek handlowych tworzonych w trybie tradycyjnym mają charakter mieszany, po części bezwzględny, a po części względny, z kolei w obszarze formy tych aktów – bezwzględny. W przypadku e-spółek ograniczenia mają bezpośredni związek z ich tworzeniem przez internet na podstawie wzorców umów udostępnianych w systemie teleinformatycznym.

Słowa kluczowe: wolności (swobody) konstytucyjne, podstawy konstytucyjnoprawne wyodrębnienia swobody działalności gospodarczej, prywatnoprawne ograniczenia swobody działalności gospodarczej, wymogi dotyczące treści i formy aktów założycielskich spółek handlowych

CONSTITUTIONAL-LAW BASIS FOR DISTINGUISHING THE CONSTITUTIONAL FREEDOM OF ESTABLISHMENT IN POLAND AND ITS PRIVATE-LAW RESTRICTIONS RELATING TO THE CONTENT AND FORM OF THE ACTS OF FORMATION OF COMMERCIAL PARTNERSHIPS AND COMPANIES

Summary

The article presents the constitutional-law basis for distinguishing the constitutional freedom of establishment in Poland, as well as its private-law restrictions on the content and form of acts of formation of Polish commercial partnerships and companies operating under general rules of the Code of Commercial Partnerships and Companies. The above leads to the conclusion that freedom of establishment in Poland has a constitutional and legal basis in the form of Art. 20 (and Art. 22) of the Polish Constitution applied alone or in conjunction with the provisions of Art. 64 and 65 of the Constitution, and that the private-law restrictions on that freedom in the area of the content of the acts of formation of commercial partnerships and companies established in a traditional manner are mixed, in part absolute and in part relative, while being absolute in the area of the form of those acts. In the case of *e*-partnerships and *e*-companies, the restrictions are directly linked to their establishment over the Internet with the use of model contracts made available in the electronic system.

Keywords: constitutional freedoms, the constitutional and legal basis for distinguishing the freedom of establishment, private-law restrictions on the freedom of establishment, requirements for the content and form of the acts of formation of commercial partnerships and companies